

A Sarló emléktárgyak gyűjtése Debrecenben

A csehszlovákiai magyar egyetemi hallgatók és fiatal értelmiségiek egykori mozgalmának, a Sarlónak Magyarországon és a szomszéd országokban élő tagjai 1976-ban Budapesten elhatározták, hogy a Sarló megalakulásának 50. évfordulója alkalmából a Debreceni Déri Múzeumban emlékkiállítását rendeznek. A múzeum vezetősége készségesen felkarolta az ügyet és *Dankó Imre* múzeumigazgató, valamint az *Kilián István* muzeológus megszervezte a kiállítást, amelyet 1978. szeptember 21-től, a megnyitás napjától december 31-ig mintegy 14 000 hazai és külföldi látogató tekintett meg. Ez alkalomból a Sarló-mozgalom egykori vezetői elhatározták, hogy a mozgalommal kapcsolatos dokumentumok, kéziratok és mindenemű más tárgyi emlékek gyűjtésére a Déri Múzeumot kérik fel. A javaslat a múzeum vezetősége részéről kedvező fogadtatásra talált, annál is inkább, mert már 1976-ban megvetette a Sarló-gyűjtemény alapjait azzal, hogy megvásárolta *A Sarlóról* című kéziratomat a dokumentumokkal együtt.

Am ezenkívül még más érvek is amellett szóltak, hogy a Déri Múzeum hívatott a Sarló-hagyomány őrzésére. A Sarló-mozgalom Debrecen haladó szellemű fiatalságával és értelmiségével, valamint az Ady Társaság tagjaival szoros kapcsolatot tartott fenn, kiváltképp *Juhász Gézával*, *Gulyás Pállal*, a mozgalomhoz még Losoncon kapcsolódott *Simándy Pállal*, *Dienes Lászlóval* a Korunk folyóirat alapító szerkesztőjével, *Veres Péterrel*, aki a Sarlóval több tanulmányában is foglalkozott.

A Sarló-emléktárgyak gyűjtése és a mozgalom emlékének ápolása 1978-tól a múzeum központi épületében folyt, 1981-ben azonban az összegyűjtött anyagot a múzeumhoz tartozó Debreceni Irodalmi Múzeumba (Debrecen, Borsos József tér 1.) telepítették. A Sarló-gyűjtemény eddig mintegy 800 nyilvántatásba vett és 1500 rendezés alatt álló emléktárgyból állt össze. A munkásmozgalmi és művelődéstörténeti szempontból értékes anyag tematikailag így oszlik meg.

1. A Sarló szerkesztette vagy a közreműködésével szerkesztett mozgalmi vagy ideológiai folyóiratok, röpiratok: *A Mi Lapunk* (1921–1932), *Magyar Diák szemle* (1930–1932), *Vetés* (1928–1929), *Indulás* (1933–1934).

2. A Sarló szellemi irányításával vagy tagjainak közreműködésével szerkesztett sajtótermékek példányai: *Az Út* (1931–1936), *Magyar Nap* (1936–1938), *A Nap* (1928–1932), *Új Szó* (1929, 1932–1933).

3. A Sarlóval foglalkozó napilapok, folyóiratok szórványpéldányai: *Korunk*, *Századunk*, *Munka*, *Erdélyi Fiatalok*, *Új Magyar Föld* (1929, 1930), *Érsekújvár és Vidéke*, *Gömör* (Rimaszombat), *A Reggel* (Pozsony), *Prágai Magyar Hírlap*, *Pesti Napló* stb.

4. A Sarló kiadásában megjelent könyvek: *A sarló jegyében* (Pozsony, 1932), *Balázs Béla: Intellektüel aggályoskodás* (Prága, 1932), kérdőívek: *A magyar szocialista építészek faluépítészeti kérdőíve* (Pozsony, 1932), *Népegészségügyi kérdések – a szocialista orvosok szociológiai füzete* (Pozsony, é. n.).

5. A Sarló budapesti képviselőjének, *Vass László*nak politikai bűnperére vonatkozó iratok. (Az ügyészség a kisebbségvédelmi harc elmélete miatt emelt vádat és börtönözte be Vass Lászlót.)

6. A Sarló meghívói, plakátjai, műsorfüzetei, szemináriumi és vándorlási körlevelei stb.

7. A sarlósok könyv alakban megjelent művei.

8. A Sarló művészeinek alkotásai: *Lőrincz Gyula* grafikája, *Richter Sándor* rajzai a sarlósokról, szlovákiai magyar írókról, fényképek *Tallós Prohászka István* műalkotásairól stb.

9. Fényképek Gombaszögről, a Sarló Pozsony, Lőrincskapu utca 24. sz. alatt levő otthonáról, vándorlási és táborozási képek, *Rosie Ney* szociófotói, felvételek a Vörös Barátság ünnepélyeiről, a ledöntött pozsonyi Petőfi-szobor megkoszorúzásáról, a nemeskösuti sortűz áldozatainak síremlékéről, a sarlósok korabeli arcképei.

10. A sarlósok levelezése.

11. *Fábrý Zoltán* könyvei, újság- és folyóiratcikkei, fényképei, a sarlósokkal folytatott levelezése, halotti maszkja.

12. A Sarló kapcsolatainak, közéletiségének dokumentumai: *Julius Fucik* fényképei és művei, *Zdenek Nejedlý*, *F. X. Salda* és *Ján Ponican* fényképei, *Romain Rolland* fényképe, a *DAV*, *Tvorba*, *Nové Rusko*, *Etické hnutí* Sarlóval foglalkozó írásait tartalmazó példányai.

13. A Sarló és tagjainak utóéletével foglalkozó folyóiratok, újságok, könyvek.

A Duna-medence népeinek szocialista együttélését szorgalmazó egykori mozgalomnak, a Sarlónak személyi és tárgyi vonatkozású emléktárgyai a tudományos kutatás, a mai és jövő fiatalsága számára hozzáférhetővé váltak. Ezzel igazolódott *Györy Dezső*nek jóslata: „lettünk élő, haladó hagyomány”.

Boross Zoltán